

- ка // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. — 2015. — № 2. — С. 230-235.
4. Егоров Н. Н. Теоретические и прикладные проблемы учения о вещественных доказательствах : Дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Николай Николаевич Егоров. — Иркутск, 2005. — 376 с.
 5. Орлов Ю. К. Основы теории доказательств в уголовном процессе / Ю. К. Орлов. — М.: Юрист, 2009. — 175 с.
 6. Стоянов М. М. Властивості доказів у кримінальному процесі України : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Микола Михайлович Стоянов. — Одеса, 2010. — 245 с.
 7. Кубрак П. М. Деякі теоретичні та практичні питання доказування в стадії досудового розслідування / П. М. Кубрак // Еволюція уголовного судопроизводства на постсоветском пространстве (книга вторая) : Материалы международной научно-практической конференции. — К. : Университет экономики и права «КРОК», 2006. — С. 3-13.
 8. Селиванов Н. А. Советская криминалистика : система понятий / Н. А. Селиванов. — М. : Юридическая литература, 1982. — 152 с.
 9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
 10. Тертышник В. М. Доказательства и доказывание в советском уголовном процессе : Фондовая лекция / В. М. Тертышник. — Х. : ХИВД, 1992. — 80 с.
 11. Новик В. В. Криминалистические аспекты доказывания по уголовным делам: проблемы теории и практики : Монография / В. В. Новик. — СПб. : Юридический центр «Пресс», 2005. — 471 с.

МУДРАК І. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук

ЩОДО ПОНЯТТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ПОТЕРПІЛОГО НА ПРОЦЕСУАЛЬНУ КОМУНІКАЦІЮ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Права потерпілого в кримінальному провадженні передбачені ст. 56 КПК України та дозволяють згрупувати їх таким чином: права, що можуть бути реалізовані протягом усього кримінального провадження; права, що можуть бути реалізовані протягом досудового провадження; права, що можуть бути реалізовані протягом судового провадження; права, що можуть бути реалізовані на інших стадіях та в особливих порядках кримінального провадження. Повідомлення потерпілого про його права та обов'язки здійснюється шляхом вручення йому пам'ятки про процесуальні права та обов'язки. Слідчий, прокурор, суд, вручаючи пам'ятку, повинен роз'яснити конкретний зміст викладених у пам'ятці прав та обов'язків [1, с. 170]. Так, відповідно до ч. 2 ст. 345

КПК України після ознайомлення осіб, які беруть участь у судовому розгляді, з пам'яткою головуючий з'ясовує, чи зрозумілі їм їх права та обов'язки і у разі необхідності роз'яснює їх.

Вважаємо, що право потерпілого на роз'яснення окремих прав і обов'язків – не формальність, якою можна знехтувати, як часто й відбувається на практиці, а важлива складова права потерпілого на процесуальну комунікацію під час кримінального провадження, що має бути забезпечена, оскільки впливає на ефективність забезпечення прав і законних інтересів потерпілого в цілому. Зокрема, на нашу думку, якщо журнал судового засідання або технічний носій інформації, на якому зафіксовано судові провадження в суді першої інстанції, не містить відомостей щодо роз'яснення змісту пам'ятки про права і обов'язки на вимогу потерпілого (а особливо у випадку, коли представник потерпілого не бере участь в судовому розгляді), це слід віднести до істотних порушень вимог кримінального процесуального закону.

Цілком погоджуємось з І. В. Гловюк, яка в своєму дослідженні розглядає захист як багатозначну категорію, вказуючи, що у широкому розумінні захист є діяльністю, спрямованою на поновлення порушених прав та свобод, законних інтересів будь-якого суб'єкта процесу [2, с. 200]. Тому, на наше переконання, реалізація процесуальних прав потерпілого як учасника кримінального провадження, відновлення його майнових та інших порушених прав, що є в тому числі метою кримінального судочинства, є кримінально-процесуальною діяльністю, націленою на захист інтересів потерпілого як суб'єкта кримінального процесу, тобто є захисною діяльністю, яка здійснюється самим потерпілим, його законним представником або представником потерпілого – особою, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником.

Відтак, розуміючи право на процесуальну комунікацію як забезпечену процесуальними нормами можливість учасника кримінального процесу отримувати інформацію про кримінальне провадження, обмінюватись інформацією про стан кримінального провадження та впливати на кримінальне провадження, вважаємо, що забезпечення права потерпілого на процесуальну комунікацію під час досудового розслідування та судового провадження являє собою актуальну проблематику дослідження, перш за все, з огляду на:

- необхідність посилення захисту прав потерпілого шляхом надання йому кваліфікованої правової допомоги, в тому числі безоплатної, на всіх стадіях кримінального провадження – як основа механізму забезпечення прав і законних інтересів потерпілого в змагальному кримінальному процесі;
- необхідність забезпечення відшкодування шкоди, завданої потерпілому кримінальним правопорушенням;
- необхідність забезпечення безпеки потерпілого під час кримінального провадження;

- необхідність забезпечення ефективного оскарження потерпілим рішень, дій, бездіяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;
- необхідність забезпечення ефективного підтримання державного обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;
- необхідність забезпечення прав і законних інтересів потерпілого під час укладення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; та ін.

Крім того, дещо проблемним видається питання набуття особою процесуального статусу потерпілого в кримінальному провадженні, що за відсутності кримінально-процесуальної активності особи, яка де-факто постраждала від кримінального правопорушення (а така пасивність може пояснюватись в тому числі й психологічним станом жертви кримінального правопорушення), взагалі позбавляє потерпілого права на процесуальну комунікацію, оскільки таке право не може бути реалізовано згідно КПК України. Адже права і обов'язки потерпілого у особи виникають з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого (ч. 2 ст. 55 КПК України). Така заява подається до слідчого чи прокурора під час досудового розслідування, чи до суду під час судового провадження. Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілої, то слідчий, прокурор, суд має право визнати цю особу потерпілою лише за її письмовою згодою (п. 7 ст. 55 КПК України).

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. — Х.: Одіс-сей, 2013.
2. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації: дис.... доктора юрид. наук: 12.00.09 / Гловюк Ірина Василівна. — Одеса, 2016.